

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ—ΙΟΥΝΙΟΣ

1929

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^Α, ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ", ΟΔΟΣ - ΣΤΑΔΙΟΥ, 50
ΑΘΗΝΑΙ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΦΡ. KÜNKEΛ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ "ΧΑΡΑΚΤΗΡΟΛΟΓΙΑ" (*)

ΑΓΑΠΗ ΚΑΙ ΓΑΜΟΣ

Η ΕΤΟΙΜΑΣΙΑ

Από την αποψή μας δεν πρέπει να ρωτούμε ποιο δρόμο έχει ν' ακολουθήσει ή αγάπη για να εξελιχτεί σωστά, τί πρέπει να κάμουμε για να προχωρήσουμε στο δρόμο αυτό, ποιές δυνατότητες υπάρχουν για ν' αναπτυχτεί ή ζωή της αγάπης και πώς θα μπορούσαν ίσως να μεγαλώσουν οι δυνατότητες αυτές, παρά πρέπει να ρωτήσουμε γιατί ο δρόμος της αγάπης και του γάμου συνήθως είναι, χωρίς εξαίρεση, έμποδισμένος, στραβωμένος ή και φαρμακωμένος και γιατί ο γάμος βγαίνει τόσο πολύ σπάνια ευτυχισμένος αληθινά.

Όλες οι έπιταγές που περιορίζουν τη ζωή θα βλάψουν και την ικανότητά μας να παντρευτούμε και τη δυνατότητα ν' αναπτυχτούμε στην αγάπη. Και πρώτα έχομε να προσέξωμε εδώ αυτό που λένε ιδιοσυγκρασία. Όποιος δεν έμαθε να περιμένη και όποιος δεν έμαθε να μένει ευχαριστημένος με μικροεπιτυχίες, δεν πρέπει να έλπιζει πολύ να ευτυχήσει. Οι έπιταγές «ή θα ή τίποτε» και «άμέσως ή καθόλου» είναι ή χειρότερη προϋπόθεση που μπορεί κανείς να φανταστεί για την κοινή ζωή δύο ανθρώπων. Οι αυτοψωτικές αυτές αξιώσεις θα έχουν πάντοτε γι' αποτέλεσμα να ταπεινώσει ό ένας τον άλλο σε αντικείμενο, να τον κατεβάξει δηλαδή σε μέσο για να ικανοποιή τις ανάγκες του. Τότε όμως δεν είναι πιά λόγος για αγάπη, για δύο ισότιμα υποκείμενα που πλησιάζουν ή συγχωνεύονται, παρά για το σκλάβωμα του ενός στον άλλο. Η έκφραση «αν-

τικείμενο αγάπης» δείχνει καθαρώτατα τη βασική αυτή πλάνη τώσων έρωτικών σχέσεων. Και όμως ή τυραννική εκείνη απαίτηση του έρωτευμένου τάχα αντιστοιχεί σε μια άσυνείδητη έπιταγή : δεν μπορεί παρά ν' απαιτη με αυτόν τον έγωκεντρικό τρόπο και δεν ξέρει γιατί δεν μπορεί να κάνει διαφορετικά. Ούτε μάλιστα ξέρει πώς θα μπορούσε κανείς να κάνει και άλλως. Φαντάζεται τον τρόπο που αγαπά φυσικό και ανάλλαχτο και ό σύντροφος που δεν έννοει να συμφωνήσει του φαίνεται άφύσικος και χωρίς αγάπη.

Η αντίθετη ιδιοσυγκρασία με την έπιταγή «αύριο, μόνο σήμερα όχι» είναι ακόμη λιγώτερο από την πρώτη καμωμένη γι' αγάπη. Η δειλία και ό δισταγμός εξυπηρετούν χωρίς εξαίρεση την υπερβολικά ευαίσθητη ανάγκη γι' αξία. Το να γελαστεί ή να την πάθη θα ήταν για το δισταχτικό τόσο άνυπόφορα, που δεν τολμά ποτέ να έπιμείνη για μια γυναίκα, όσο δεν είναι άσφαλισμένος πώς θα πετύχει. Δέ βλέπει όμως πώς πρόκειται τότε για να «πάρη» μόνο και τίποτε περισσότερο. Η αληθινή έπιζήτηση της αγάπης μιας γυναίκας, το ν' αγωνιστεί για τον άλλο, το αισθάνεται σαν κάτι άνυπόφορο, γιατί μ' αυτό ένώνει την όμολογία μιας ανάγκης, μιας νοσταλγίας, μιας αδυναμίας, σά να ήταν να παραδώσει κάπου τον έαυτό του. Η θαρρητή όμως έμπιστοσύνη στον άλλο είναι ίσια-ίσια εκείνο που ό άτομος ξέμαθε από νωρίς. Στο μεταξύ όμως ζητά ώστόσο να τον περιμένη ό σύντροφος, ώσπου αυτός, ό δειλός, να βρή την έξασφάλιση που του δίνεται άρκετή. Και αν

(*) Βλ. «Νέα Έστία», τμήχη 50, 51, και 52.

δὲ φτάση ἢ στιγμή αὐτῆ, ὁ ἄλλος πρέπει πάντα ἀκόμη νὰ περιμένῃ. Ὁ σύντροφος εἶναι λοιπὸν ποῦ ἔχει νὰ ριψοκινδυνεύσῃ. Καὶ ἂν δὲν τὸ κάνῃ, παρὰ τραβήξῃ τὸ δρόμο του, τότε ὁ ἐρωτευμένος δειλὸς εἶναι τρομερὰ πειραγμένος. Πιστεύει πὼς βρῆκε μία νέα ἀπόδειξη γιὰ τὴν ἀπιστία τῶν συνανθρώπων του.

Ἀκόμη ἐνοχλητικώτερες ἀπὸ τὶς ἰδιοσυγκρασίες εἶναι κάποιες προλήψεις γεννημένες στὰ πρῶτα παιδικὰ χρόνια. Τὸ παιδί κάνει στὸ κεφάλι του μιὰ εἰκόνα τοῦ κόσμου ἀπὸ τὶς πρῶτες του ἐμπειρίες, στηριγμένες συνήθως σὲ στραβὴ κρίση καὶ πάντοτε ἄτοπα γενικευμένες. Εἶναι ταιριασμένη μὲ τὶς ἐπιταγές του, καὶ ἂν ζητούσαμε νὰ νιώσωμε τὴν ἐννοιά τῆς ἀπαρτίζει σὰ νὰ ποῦμε τὸ θεωρητικὸ βάθος (φόντο) γιὰ ὅλες τὶς ἐπιταγές. Στὸ παιδί δὲν παίρνει ποτὲ ἢ εἰκόνα αὐτῆ τοῦ κόσμου μορφῇ νοητικῇ. Παρουσιάζεται συνήθως στὴ συνείδηση ὑποδηλωμένη σὲ σύμβολα, ἀναμνηστικὲς εἰκόνας, μορφές παραμυθένιες ἢ πρωτόγονες θρησκευτικὲς παραστάσεις. Καθὼς ὁμοίως οἱ ἐπιταγές, ἔτσι καὶ ἡ εἰκόνα τοῦ κόσμου φυλάγεται τόσο πιὸ ἐπίμονα ὅσο ὁ παιδικὸς χαρακτήρας εἶναι ἐγωκεντρικώτερος καὶ προσαρμόζεται δυσκολώτερα. Μέρος ἀπὸ τὶς προλήψεις αὐτὲς μπορούμε νὰ τὶς χαρακτηρίσωμε προσδοκίες, ἀξιώσεις ἢ «ἐπιταγές γιὰ τοὺς ἄλλους». Ἔτσι γιὰ πολλοὺς ἄντρες παρουσιάζεται ἀπὸ τὰ νεανικά τους χρόνια ἡ πρόταση «προορισμὸς τῆς γυναίκας εἶναι νὰ ὑπηρετῇ» σὰν τὸ σοφώτερο πρᾶμα ποῦ μπορεῖ κανεὶς νὰ πῇ γιὰ τὸ γάμο. Πολλὲς πάλι γυναῖκες ζοῦν μὲ τὴν ἀξίωση: «Γιὰ νὰ σ' ἀγαπήσω, πρέπει νὰ μοῦ κάνῃς ὅλες μου τὶς ἐπιθυμίες». Καὶ πρέπει νὰ παραδεχτοῦμε, πὼς καὶ οἱ δύο τους ἔχουν νὰ μάθουν πολλὰ ἀκόμα, ὥσπου νὰ γίνουν ἀξιοὶ ν' ἀγαπήσουν.

Τὴν ἴδια κακὴ ἐπίδραση ἔχουν καὶ οἱ ἀντίθετες προλήψεις, ποῦ ἐξυπηρετοῦν τὸ αἰσθημα τῆς μειονεξίας. Ὁ ἄντρας ποῦ νομίζει πὼς ἡ γυναίκα ἀγάπη εἶναι κάτι ψηλὸ καὶ ἀπρόσιτο καὶ τὸ κορίτσι ποῦ κάθε ἄντρα τὸν φαντάζεται ἡμίθεο. Εἶναι καὶ αὐτοὶ κακὰ ἐτοιμασμένοι γιὰ τὴν ἀγάπη.

Στοὺς περισσότερους ὁμοίως ἀνθρώπους δουλεύει ἀνάκατα ἓνα μείγμα ἀπὸ ποικίλες ἀντιφατικὲς προλήψεις. Ὁ ἄντρας θεωρεῖ τὶς γυναῖκες ἄλλες βασιλισσες, ποῦ τοῦ στέκον-

ται μὲ τὸ παραπάνω ψηλά, καὶ ἄλλες σκλάβες, ποῦ τοῦ εἶναι πολὺ χαμηλά. Καὶ ἡ γυναίκα θεωρεῖ ἄλλους ἄντρες ἥρωες καὶ ἄλλους ἡλίθιους. Ἔτσι μοιράζεται ἡ ἀνθρωπότητα σὲ ἀνώτερους καὶ κατώτερους, καὶ δὲν περισσεύει κανεὶς ποῦ νὰ ζήσῃ κανεὶς μαζί του εὐτυχισμένος.

Ἡ κοινὴ αἰτία γι' αὐτὲς ὅλες τὶς προλήψεις βρίσκεται στὴ δειλία ἀπὸ τὸ σύντροφο ἢ, γιὰ νὰ τὸ ποῦμε πιὸ σωστά, στὴ δειλία νὰ πλησιάσωμε ἓνα σύντροφο, στὴ δειλία νὰ βγοῦμε ἀπὸ τὴ μόνωση, στὴ δειλία νὰ παρατήσωμε τὶς ἐξασφαλίσεις καὶ τὰ ἰδιαίτερα κατοχυρωτικὰ παραγραφάκια τοῦ ἐαυτοῦλη μας, μὲ μιὰ λέξη, στὴ δειλία ἀπὸ τὴν intimité. Τὸ μαντεύομε (καὶ ἴσως νὰ τὸ μαντέψωμε ἤδη παιδιά); ἐδῶ κρύβεται ἀπειλητικὴ ἢ μεγάλῃ, ἀναπόδραστη δοκιμασία τῆς ζωῆς, ποῦ θὰ μαρτυρήσῃ τί καπνὸ καπνίζομε. Δὲν ὑπάρχει ἥρωας γιὰ τὸν καμαριέρη του. Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ἐξακολουθῇ νὰ παίξῃ ἐμπρὸς στὸ σύντροφο τοῦ γάμου του τὴν κωμωδία ποῦ συνειδητὰ ἢ ἀσυνείδητα ἔμαθε νὰ παίξῃ ἐμπρὸς στὸν κόσμο. Εἶναι ἀναπόδραστο νὰ γίνουν στὸ γάμο τ' ἀποκαλυπτήρια κάθε ἐγωκεντρικοῦ ξεγελάσματος καὶ κάθε αὐταπάτης. Καὶ ὁ φόβος ἀπὸ τὸ συντρόφισμα εἶναι στ' ἀλήθεια ὁ φόβος ἀπὸ τὸ ξεκαθάρισμα ποῦ θὰ ἔχωμε ν' ἀρχίσωμε ζώντας σὲ οἰκειότητα μὲ τὸν ἄλλο, ποῦ ἐμποδίζει νὰ σκεπαστῇ τίποτε. Ἀγαποῦμε τὴν ἡσυχία μας, γιὰτὶ ἀγαποῦμε τὸ ἐγὼ μας, καὶ γι' αὐτὸ ξεγελοῦμε τὸν ἑαυτό μας μὲ κάθε τρόπο γιὰ νὰ ξεφύγωμε τὴν ἀγάπη.

Πρέπει νὰ θυμηθοῦμε καὶ μιὰ ἄλλη, πολὺ γενικευμένη πρόληψη. Τέχνη καὶ λογοτεχνία μας τὴν καλλιεργοῦν ἀπὸ τὰ μικρά μας χρόνια καὶ ἀκόμη καὶ οἱ σοφώτεροι τὴν ξεφεύγουν σπάνια. Εἶναι ἡ προσδοκία πὼς, τὴ στιγμή τῆς μεγάλης ἀγάπης, θὰ τελειώσῃ κάθε πόνος καὶ καημὸς. Ξέρομε βέβαια μὲ τὸ μυαλό μας ἀπὸ καιρὸ πὼς δὲν εἶναι ἔτσι, πὼς ἡ πιὸ μεγάλη ἀγάπη, ὅσο καλά καὶ ἂν πάνε τὰ πράματα, σημαίνει μόνον τὴν ἀρχὴ γιὰ μιὰ σιγανὴ καὶ δύσκολη ἐξέλιξη. Ἀλλὰ ἡ καρδιά μας δὲ θέλει νὰ τὸ πιστέψῃ. Ἐπιμένει λέγοντας καθὼς πρὶν: «Ἄν μπορούσαμε ν' ἀγαπηθοῦμε ἐλεύθερα, ὅλα θὰ πήγαιναν καλά». — Καὶ ἔχει δίκιο. Μὲ τὴ διαφορά ὅτι τὰ ἐμπόδια ποῦ ἀντιστέκονται δὲν εἶναι τώρα πιὰ μάγισσες, κακὲς πεθερὲς καὶ βασιλιάδες

σκληρόκαρδοι, καθώς στα παραμύθια, παρά η δική μας αδυναμία ν' αγαπήσουμε. Ο δράκος που φυλάγει το δρόμο προς την πεντάμορφη βασιλοπούλα είναι ή αγωνία για το εγώ μας, που εμποδίζει το βασιλόπουλο ν' αγαπήσει ανεπιφύλακτα. Και ο βάτος που περιτριγυρίζει τη βασιλοπούλα και την κρατά φυλακισμένη είναι ή έγωπάθειά της, που την εμποδίζει νά ζήσει για τον άλλο.

Η αγάπη θά μας λυτρώση βέβαια από το φυλάκισμα του εγώ μας· αλλά πώς νά πραγματοποιη αυτό, όταν πάντα περιμένουμε από το σύντροφο νά μας λυτρώση; Προσδοκούμε τότε τη σωτηρία από εκείνον που θά μας αγαπήσει και αυτό είναι το αντίθετο ακριβώς από τὸ ν' αγαπήσουμε. Μάλιστα περιμένουμε νά μας γλιτώση από το εγώ μας ὁ ἄλλος, χωρίς νά μας λυπήσει θίγωντας το εγώ μας. νά σκοτώση το δράκο χωρίς νά τον πληγώση, νά ξυπνήσει τὴν κοιμισμένη βασιλοπούλα, χωρίς νά τῆς ταραξή τὸν ὕπνο. Και ἂν δὲν μπορέσει νά τὸ κάμη, λέμε: Δὲν ἔχει πιά αγάπη σ' αὐτὸν τὸν κόσμο».

Ὅποιος κρύβει μέσα του συνειδητὰ ἢ ἀσυνειδητὰ, τέτοιες ἢ ἀνάλογες προσδοκίες, εἶναι κακὰ ἐτοιμασμένος γιὰ τὴν αγάπη. Ἐπειδὴ ὁ σύντροφος τοῦ εἶναι μονάχα μέσο πάντα γιὰ νά πλουτίσει τὸ εγώ του, μπορεῖ νά κάμη μόνο ἐμπειρίες τῶν μέσων, ποτὲ ὅμως νά ζήσει τοὺς σκοπούς, που ἀπαρτίζουν τὸ δίχως σκοπὸ νόημα τῆς ζωῆς. Ὅσο μεγάλα κι ἂν εἶναι ὅμως τὰ ἐμπόδια που εἶδαμε ὡς ἐδῶ, ἀκόμη σημαντικώτερο εἶναι ἓνα ἄλλο, που λίγο πολὺ τὸ βρίσκουμε στὴ ζωὴ κάθε ἀνθρώπου. Εἶναι ἡ σχέση του μετὸ πρόσωπο τῆς ἀναφορᾶς του.

Στὴν ἐποχὴ τοῦ πρώτου μεγάλου καημοῦ, ὅταν πρωτοχαλῶν ἡ ἄρμονία μεταξὺ μητέρας καὶ παιδιοῦ (τότε που τὸ παιδί περπατεῖ στὰ δυὸ ἢ στὰ τρία), δὲν εἶναι ἀλήθεια πὼς τὸ παιδί ἀπαρνιέται τὴν αγάπη τῆς μητέρας του. Ἴνεται βέβαια ὡς ἓνα βαθμὸ ἀνεξάρτητο, ἀφοῦ ὑψώνει πιά σὲ κύριο σκοπὸ τῆς ζωῆς του τὴν ἄμυνά του, τὴν αὐτοδιατήρησή του, ἀλλὰ γιὰ τὸν καινούριο αὐτὸ σκοπὸ χρειάζεται ἀπαραίτητα τὴ μητέρα (ἢ τὴν νταντὰ) ὡς μέσο, καθὼς τις χρειάστηκε πρὶν γιὰ συμφορεῖς τοῦ σκοποῦ (ὡς συνυποκείμενα). Ἄν ὕστερα ἀπὸ τὴν καταστροφὴ ἢ σχέση μεταξὺ τῶν δύο διαμορφώνεται κάπως φιλικά, ἢ ἀσυνειδητὰ πολιτικὴ τοῦ παιδιοῦ κανο-

νίζεται ἔτσι που νὰ τὰ ἔχη ὅσο γίνεται καλὰ μετὸ δυνατὸ γείτονα, χωρὶς καὶ νὰ τοῦ παραδοθῇ ὀλοτέλα. Εἶναι περίπου ἡ πολιτικὴ που ἦταν ὑποχρεωμένο ν' ἀκολουθήσει τὸ Λουξεμβούργο πρῶτα ἀπέναντι τῶν Γερμανῶν καὶ τώρα ἀπέναντι τῶν Γάλλων. Πρέπει νὰ θυμηθοῦμε δ,τι εἶδαμε σχετικὰ μετὴ γένεση τοῦ ἐγωκεντρισμοῦ. Ἡ ἀνάγκη ὅμως, στὸ καθεστὸ που κάνομε, νὰ λογαριάζωμε τὴ διάθεση τοῦ πνεύσου προστάτη, φανερω-νεται ἀκόμη χτυπητότερα ἅμα ζῆ κανεῖς λίγο ἢ πολὺ φανερὰ ἐχθρὸς μετὸν. Γι' αὐτὸ πολλὰ πράματα δὲν τὰ κάνουν τὰ παι-διὰ ἀπὸ μόνα τους, πρὸς μόνον γιὰ νὰ εὐχαριστήσουν ἢ νὰ δυσαρεστήσουν τοὺς μεγάλους. Κάποτε μάλιστα ὀλόκληρη ἡ ἐνέργεια τοῦ παιδιοῦ συνταιριάζεται σύμφωνα με νέους σκοπούς, τὴν κρίση που λογαριάζει νὰ βρῆ ἀπὸ τὸ πρόσωπο τῆς ἀναφορᾶς του.

Ἐνας μεγάλος πιάνει συχνὰ τὸν ἑαυτὸ του, που σκέπτεται: «ἂν μπορούσε ἡ μητέρα μου νὰ μ' ἔβλεπε τώρα». Ἡ συνέχεια δὲν εἶναι ὅμως πάντοτε «τότε θά με καμάρωνε», παρά κάποτε καὶ «τότε θά ἔβλεπε τέλος πάντων πὼς με ἀδίκησε».

Ὅταν ἓνας ἀπὸ τοὺς καλύτερους πολιτι-κούς μας πῆρε μιὰ φορὰ, νέος ἀκόμη, ἀνώ-τερη θέση στὸ ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας, εἶπε θυμωμένος: «Ἄς ἔχη χάρη ὁ καθηγη-τῆς μου τῶν μαθηματικῶν: μοῦ εἶχε ὀρκι-στή πὼς θά ἔμενα ὀλόκληρη τὴ ζωὴ μου σὲ κατώτερη θέση καὶ τενεκές».

Σ' αὐτὴν ὅμως τὴν ἐξάρτησή μας ἀπὸ τὸν ἄλλο καὶ τὸ στραβολαίμισμά μας γιὰ τὴν ἐντύπωση που θά κάμωμε στὸ πρόσωπο τῆς ἀναφορᾶς μας, βρίσκεται ἓνας περιορι-σμός τῆς ἐσωτερικῆς ἐλευθερίας, τῆς αὐτο-νομίας τοῦ ὑποκειμένου. Ἡ σκλαβιά αὐτὴ παρουσιάζεται βέβαια στοὺς περισσότερους ἀνθρώπους μόνο σκεπασμένα, ἔχει ὅμως τὴ σημασία της γιὰ τὴ χαρακτηριστικὴ εἰκό-να καὶ ὅσο μυχιώτερες εἶναι οἱ σχέσεις που μελετοῦμε, τόσο ἐνοχλητικώτερη γίνεται ἡ ἐ-ξάρτησή της ἀπὸ τὸ πρόσωπο τῆς ἀναφορᾶς.

Εἶναι πολλοὶ που ταξιδεύουν, μόνον γιὰ νὰ ἔχουν νὰ διηγοῦνται ἔπειτα σπῆτι τους που ἔχουν τὴ ζωὴ τους γιὰ πηγὴ ὕλικου γιὰ τὰ γράμματά τους. Ὑπάρχουν κοριτσόπουλα που τότε μόνον ἀρχίζουν καὶ τελειώνουν ἓνα ἐρωτικὸ ἐπεισόδιο, ὅταν βρίσκουν πὼς αὐτὸ ταιριάζει στὴ μυθιστορηματικὴ μορφή τοῦ

ἡμερολογίου τους. Καὶ ὑπάρχουν φοιτητὲς ποὺ ζοῦν ἔτσι, ὥστε ν' ἀνησυχοῦν πάντοτε λίγο σπῆτι τους γι' αὐτούς.

Γίνεται φανερό ἀπ' αὐτὰ τὰ πρᾶξαι-μκτα πὼς δὲ μένει πάντοτε πρόσωπο ἀναφορᾶς ὁ ἴδιος ἄνθρωπος. Ὁ ρόλος αὐτὸς μπορεῖ νὰ μεταφερθῆ σὲ ἄλλους (κάποτε καὶ σὲ πεθαμένους). Ἀκόμη καὶ ὁμιλος ἢ τάξη ἀνθρώπων ἢ ἀκόμη καὶ ἡ κοινὴ γνώμη μπορεῖ νὰ γίνῃ καθρέφτης ποὺ ἢ προοπτικὴ του θὰ κανονίσῃ τὴ διαγωγὴ μας. Τὸ σημαντικὸ εἶναι πάντοτε, πὼς τὸ ἰδανικὸ «ἐγὼ» ποὺ μᾶς μπέρδεψε, ἐπενεργεῖ ἀπὸ θῶ καὶ μπρὸς ἔμμεσα, ἰδωμένο μὲ τὰ μάτια ἑνὸς ἄλλου. Ἔτσι ὁμοῦς ἢ ἀφέλεια χάνεται διπλά καὶ οἱ ζωϊκὲς λειτουργίαι ὑποβάλλονται σὲ διπλὴ ἀλλαγὴ τοῦ σκοποῦ τους. Δὲν τραγουδοῦν πιά κανεὶς ἓνα τραγούδι, σπρωγμένος ἀπὸ τὴ χαρούμενη καρδιά του, οὔτε γιὰτὶ νομίζει τὸν ἑαυτὸ του καλὸ τραγουδιστὴ, πρᾶς γιὰτὶ συλλογίζεται πὼς τὸ πρόσωπο τῆς ἀναφορᾶς του θὰ φωντᾶζονταν ἴσως πὼς εἶναι τέτοιος. Ὅσο ἔχει κανεὶς πρόσωπο ἀναφορᾶς, κρέμεται κατ' ἀρχὴν ἀπ' αὐτὸ καὶ εἶναι κατ' ἀρχὴν ἄνθρωπος ὑποταγμένος, χωρὶς ἡσυχία καὶ ἐσωτερικὴ εὐστάθεια.

Πόσο μπορεῖ νὰ πρᾶπλανήσῃ καὶ νὰ πλαστογραφῆσῃ τέτοια ψυχικὴ διάθεση σὲ ζητήματα ἐρωτικὰ τὸ καταλαβαίνομε καλὰ ὅταν θυμηθοῦμε πὼς ὅποιος ἔχει τέτοια κλίση διαλέγει γιὰ πρόσωπο ἀναφορᾶς ἴσια-ἴσια τὸ πρόσωπο ποὺ τοῦ βρῖσκεται πιὸ κοντὰ. Κάνει βέβαια τότε ὅλα ὅσα κάνει γιὰ τὸ σύντροφό του στὸ γάμο· ὄχι ὁμοῦς γιὰ νὰ τοῦ δώσῃ χαρὰ, ἐπειδὴ τὸν ἀγαπᾶ, πρᾶς γιὰτὶ τὸ νομίζει ὑποχρέωσή του νὰ τοῦ σφραγίσῃ, νὰ τὸν τρομάξῃ, νὰ τὸν κάμῃ ν' ἀπορήσῃ, νὰ θυμάσῃ, νὰ φοβηθῆ ἢ νὰ λυπηθῆ. Ἀντὶ ν' ἀγαπήσῃ, κάνει πολιτικὴ.

Ἡ ΕΚΛΟΓΗ ΤΟΥ ΣΥΝΤΡΟΦΟΥ

Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα ἀν, πότε καὶ ποιὸν θὰ διαλέξωμε γιὰ σύντροφο, τὸ σπουδαῖο δὲν εἶναι, καθὼς νομίζομε συνήθως, ἀν θ' ἀπαντήσωμε τὸν «σωστὸ» ἢ ὄχι, πρᾶς μόνο καὶ μόνο, πὼς ἐμεῖς εἴμαστε ἐτοιμασμένοι γιὰ νὰ διαλέξωμε. Καὶ πρῶτα πρῶτα ἔρχεται τὸ ζήτημα ποιὲς ἐπιτυχὲς στέκονται ἐμπόδια, ποιὲς προλήψεις ἔχουμε, τί προσδοκίαι κρύβομε καὶ τί ἀξιώσεις.

Ὁ ζητῶν εὐρίσκει. Ὑπάρχουν ὁμοῦς βέ-

βαια καὶ μερικοὶ ποὺ οὔτε γυρεύουν οὔτε βρῖσκουν, γιὰτὶ μὲ τίς ἐπιτυχὲς τους κοιτάζουν νὰ ξεφύγουν τὸ καθετὶ ποὺ ἔχει νὰ κάμῃ μὲ σωματικὴ ἐπαρφή. Τὸ πρόβλημα τοῦ συντρόφου παρουσιάζεται τότε ἀπὸ τὴν ἀνάποδη ὄψη, ὡς πρόβλημα τῆς μοναξιάς. Μποροῦμε νὰ ὀνομάσωμε τὴ μορφή αὐτὴ τῆς ζωῆς ἀγαμία. Καὶ θὰ δειχτῆ πὼς ἔχει καὶ αὐτὴ ἐντελῶς ὁμοίαι δυσκολίαι καὶ μᾶς σπρώχνει μὲ ὁμοῖο πειστικὸ τρόπο στὸ ξεκαθάρισμα καθὼς οἱ ἄλλαι μορφῆς τῆς συντροφικῆς ζωῆς. Ἀλλὰ γι' αὐτὸ θὰ γίνῃ λόγος στὸ ἀκόλουθο κεφάλαιο.

Ὑπάρχουν ὁμοῦς καὶ πολλοὶ ἄνθρωποι, ποὺ τάχῃ πάντοτε γυρεύουν καὶ δὲ βρῖσκουν ποτέ. Ἄν ὁμοῦς καλοπροσέξωμε τὸν τρόπο ποὺ γυρεύουν, θ' ἀνγκυωρίσωμε πὼς γυρεύουν γιὰ νὰ μὴ βροῦν. Ἡ ἐπιταγὴ τους εἶναι : «Ναί, μᾶ...». Παντοῦ ἔρχονται μὲ τίς ἀντιρρήσεις τους, καὶ ἐπειδὴ συνήθως εἶναι κριτικοὶ μὲ μεγάλη ὀξύδερκεια, δὲν ἔχει κανεὶς ν' ἀντιλέξῃ τίποτε στίς ἀντιρρήσεις τους, πρᾶς μόνο ὅτι σὲ ὅλες αὐτὲς τίς περιστάσεις θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ πῆ καὶ : «Ναί, ἀλλὰ καὶ ὁμοῦς...».

Ὑπάρχουν ἄνθρωποι νωρὶς ἀποθαρρημένοι, ποὺ ζοῦν σὲ ἀδιάκοπο πόλεμο μὲ τὴν τύχη. Κατὰ βάθος γυρεύουν ἀπὸ τὴν τύχη νὰ τοὺς προσφέρῃ σύντροφο, καὶ ὄχι μόνο σύντροφο πρᾶς καὶ ἐπάγγελμα, φίλους, μὲ ἐπαυλὴ μὲ ὅλα τὰ σχετικὰ· καὶ μάλιστα τόσο ἀνεπιφύλαχτα, ποὺ νὰ μὴν ὑπάρχῃ πιά θέσῃ γιὰ μᾶ. Ἄν τύχη γιὰ λίγο καιρὸ νὰ μὴ βρεθῆ αὐτὸ τὸ μᾶ, τότε ἀνησυχοῦν· μπαίνουν σὲ τρᾶχῃ πὼς μπορεῖ τέλος νὰ ἔφτασε ἢ μεγάλη μέρα τῆς ἐκπληρώσεως καὶ σασιζοῦν. Καὶ τὸ σάσισμα τους τοὺς κάνει νὰ φέρωνται ὅσο γίνεται ἀδέξια. Κάποτε περιμένουν, μπορεῖ κανεὶς νὰ πῆ νὰ συμβῆ κάτι. Στὸ κάθε βλέμμα, σὲ κάθε παρεξηγησὴμὴ λέξη, σὲ κάθε μικροπράλειψη τοῦ ἄλλου ἀναζητοῦν ἀποδείξεις τοῦ ὅτι δὲν ἦρθε ἢ ἐκπλήρωση. Κοιτάζουν ν' ἀγκαλιάσων, σὰ νὰ ποῦμε, τὴ δυστυχία τους, μὲ κάθε τρόπο, μὴν τύχη καὶ τοὺς φύγη. Καὶ πᾶς νὰ συλλογιστῆς πὼς μόνο στὴ δυστυχία εἶναι εὐτυχισμένοι καὶ πὼς θὰ ἦταν δυστυχία τους νὰ ἦταν εὐτυχισμένοι. Τὸ θάρρος τους δὲ φτάνει γιὰ τὴν εὐτυχία. Καὶ γι' αὐτὸ γυρεύουν, γιὰ νὰ μὴ βροῦν—ὥσπου νὰ τοὺς ἐξαναγκάσῃ ἢ ἐσωτερικὴ αὐτὴ ἀντίφασῃ στὸ ξεκαθάρισμα.

(Τὸ τέλος στὸ ἐρχόμενο)

Μετάφρ. Μ. Τ.